

Postawy i oczekiwania zwiedzających wobec Pienińskiego Parku Narodowego w zakresie edukacji środowiskowej

Visitors, their expectations and attitudes towards Pieniny National Park in the field of environmental education

PIOTR DĄBROWSKI, KRZYSZTOF KONIECZNY

Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej, ul. Podchorążych 2, 31-084 Kraków

Abstract. Investigation was made in the Pieniny National Park (PNP), Poland, Western Carpathians. PNP is small: 2 231 ha, but of the highest natural and cultural value. The Park is under a great anthropogenic pressure, including intensive tourist traffic. PNP offers unique natural conditions for environmental education but they are not sufficiently utilized. This investigation supplied data about: structure of tourist traffic, visitors' knowledge about PNP, why do they come there, their attitude towards national park and expectations towards environmental education.

The results obtained will be used during work upon an educational plan for PNP.

UWAGI WSTĘPNE

W Polsce dominuje postrzeganie parków narodowych poprzez ich przyrodę, czyli sam przedmiot ochrony. Stosunkowo rzadziej dostrzega się inne aspekty tej złożonej rzeczywistości jaką stanowi park narodowy. Niewielu badaczy, jak Kolbuszewski (1990), zwraca uwagę na kulturowy wymiar funkcjonowania parków, jeszcze rzadziej przedmiotem analiz są sprawy organizacyjne, prawne czy ekonomiczne. Ten stan rzeczy znajduje naturalny wyraz w wiedzy jaką mamy na temat parków. O ile ich przyroda jest zazwyczaj dość dobrze zbadana, to różnorodne relacje społeczne pozostają raczej sferą domysłów niż faktycznych ustaleń. Nawet w tak ważnej i stosunkowo prostszej sprawie jak struktura i wielkość ruchu turystycznego brak jest aktualnych i miarodajnych danych, a przecież jest to podstawowa informacja dla prawidłowego funkcjonowania każdego parku.

Jedną z ważniejszych ról społecznych jaką mają do spełnienia parki narodowe jest edukacja środowiskowa. Wynika to, ujmując rzecz najbardziej skrótowo, z ich wysokiego potencjału edukacyjnego (Dąbrowski 1989), jak i ze znaczenia tej formy aktywności dla samego parku narodowego, dla wypełniania przezeń podstawowego celu ochronnego i sprawnego funkcjonowania parku jako instytucji (Aldridge 1975).

W wielu krajach doceniono tę edukacyjną rolę parków narodowych, która w Stanach Zjednoczonych Ameryki, czy Wielkiej Brytanii urasta do podstawowych, statutowych celów ich działania, angażując znaczącą część personelu i asygnowane środki.

Niestety sytuacja w Polsce daleko odbiega od amerykańskich i zachodnioeuropejskich standardów. Ocena aktywności polskich parków narodowych w dziedzinie edukacji środowiskowej przeprowadzona w roku 1989-tym (Dąbrowski

1990) ujawniła poważne zaniedbania w tym zakresie, tylko w części unikające z trudności finansowych. Kolejne dwa lata przyniosły pewną poprawę, lecz nadal edukacja stanowi margines instytucjonalnej działalności parków, i nie do czekała się nawet (poza nawiasową wzmianką) uwzględnienia w nowej ustawie o ochronie przyrody, chociaż inne sprawy mniejszej wagi są tam omawiane bardzo szczegółowo.

Sytuacja taka jest tym bardziej niewłaściwa, że w kraju o takich rozmiarach zagrożenia ekologicznego jak Polska wszechstronna edukacja środowiskowa jest pilnie potrzebna. Z drugiej strony, kształtowanie się w państwie systemu demokratycznego, samorządowego i wolnorynkowego stwarza, już ściśle dla terenów chronionych, nowe szanse, ale i nowe poważne problemy, których rozwiązanie będzie niemożliwe bez odpowiednich wysiłków w zakresie 'public relations'.

WALORY EDUKACYJNE PIENIŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO

Pieniński Park Narodowy, mimo niewielkiej powierzchni, stwarza wyjątkowe możliwości wykorzystania do celów dydaktycznych. Decydują o tym zarówno warunki naturalne jak i społeczno-ekonomiczne.

Bogactwo i zróżnicowanie przyrody Pienin, tak żywej jak i nieożywionej, jest szeroko znane. Ponadto prezentuje ona różne stopnie przekształcenia pod wpływem działalności człowieka, co jest bardzo cenne pod względem dydaktycznym. Do czynników społecznych należą: wybitna atrakcyjność turystyczna Pienin, spotęgowana dodatkowo poprzez znajdujące się na ich terenie obiekty historyczne, bliskość miejscowości o charakterze uzdrowiskowo-wypoczynkowym, a także funkcjonujący w świadomości społecznej obraz Pienin, jako perły polskiej przyrody. Jest przy tym swoistym paradoksem, że przejawy dewastacji pienińskiej przyrody, np. dokonujące się w związku z budową zbiornika czorsztyńskiego, poprzez silne oddziaływanie na sferę emocjonalną, zwiększają efektywność procesu dydaktycznego.

Prowadzenie edukacji środowiskowej jest nie tylko obowiązkiem Parku, jest mu również bardzo potrzebne aby:

- poprawić relacje z miejscową ludnością;
- ograniczyć szkodliwe oddziaływanie ruchu turystycznego;
- zwiększyć społeczne poparcie dla swojej działalności.

Osiągnięcie dwóch ostatnich celów wymaga przede wszystkim dotarcia do turystów licznie odwiedzających Park, aby po pierwsze wpłynąć na ich zachowanie, a po drugie uczynić z nich przyjaciół Parku i orędowników jego sprawy.

W celu właściwego zaplanowania takiej działalności niezbędne jest pogłębione rozpoznanie dotyczące jej adresata, tj. zgromadzenie wiarygodnych danych o wielkości i strukturze ruchu turystycznego, a także o motywach, wiedzy, poglądach i oczekiwaniach ludzi przybywających do Pienińskiego Parku Narodowego.

Dostępne informacje na ten temat są jak dotychczas bardzo skromne. Stosunkowo najwięcej danych można znaleźć o natężeniu i dystrybucji przestrzennej ruchu turystycznego (Bartyzel i in. 1981, Bolland, 1982, Fiszbach 1986), aczkolwiek podawane wartości wykazują poważne rozbieżności. Pewne informacje dot. struktury wiekowej, zawodowej, wykształcenia i miejsc pochodzenia turystów można znaleźć w pracy Fiszbacha (1986), oraz materiałach zebranych przez studentów prawa – uczestników obozu naukowego zorganizowanego w PPN w 1987r. (Sroka 1987). To ostatnie opracowanie zawiera stosunkowo najwięcej informacji, gdyż studenci starali się również ustalić poziom wiedzy z zakresu podstawowych przepisów o ochronie przyrody, organizacji ruchu turystycznego na terenie PPN, a także ocenić stosunek do problemu zbiornika czorsztyńskiego.

Aby zyskać więcej danych przydatnych dla planowania działalności edukacyjnej, autorzy przeprowadzili latem 1990r. kolejne badanie ankietowe wśród turystów, którego wybrane rezultaty zostaną przedstawione poniżej.

CEL I METODA BADANIA

Celem podjęcia pracy było:

- zweryfikowanie wcześniejszych danych dotyczących struktury wieku, wykształcenia, zawodu, miejsca zamieszkania, krotności pobytów

w PPN itd. wśród turystów odwiedzających Park;

- zdiagnozowanie poziomu ich wiadomości na temat PPN;

- ustalenie jakie motywy skłaniają do odwiedzenia Parku;

- ustalenie jaki obraz PPN mają zwiedzający, zwłaszcza w zakresie działalności edukacyjno-propagandowej i stwierdzenie, czy istnieje zapotrzebowanie na tego typu ofertę wśród turystów, oraz ustalenie ewentualnych zależności między poszczególnymi parametrami.

Dla przeprowadzenia badań posłużono się ankietą zawierającą 27 pozycji, będących w zdecydowanej większości testem wyboru. Wiadomości o PPN badano za pomocą prostego testu, zawierającego 10 pytań dotyczących przyrody i spraw formalno-prawnych.

Badania ankietowe zostały przeprowadzone w lipcu i sierpniu 1990 roku, w jednym miejscu – u wejścia na szczyt Trzech Koron, przez dyżurujących tam strażników Straży Ochrony Przyrody. Takie umiejscowienie umożliwiło objęcie nimi zarówno turystów grupowych jak i indywidualnych, gdyż obie te kategorie oczekują na wejście na szczyt. W innych sytuacjach indagowanie uczestników wycieczek zbiorowych jest wysoce utrudnione, gdyż pozostali wycieczkowicze muszą czekać na ankietowanych.

Ogółem zebrano ok. 900 ankiet, z których wybrano następnie losowo 300 do dalszego opracowania. W toku pracy okazało się, że 5 z nich nie nadaje się do dalszego przetworzenia (np. te, które zawierały wyłącznie żarty), wobec czego dolosowano w ich miejsce kolejnych pięć. Użycie 300 ankiet jest już wystarczające, zgodnie z zasadami statystyki (Sobczyk, 1991), aby przy założonym poziomie ufności 0.95, dokładność badania wynosiła 6%.

Jest oczywiste, że otrzymane wyniki są reprezentatywne jedynie dla populacji zwiedzających PPN. Już tylko rzut oka na strukturę wykształcenia pokazuje, jak bardzo populacja ta różni się od populacji ogółu obywateli Polski.

Nawet jednak w obrębie populacji turystów mogą wystąpić kolejne ograniczenia. Z racji samego użytego narzędzia (samodzielnie wypełniany kwestionariusz), praktycznie nie brano pod

uwagę dzieci poniżej lat 10, które jak wynika z badań Fiszbacha (1986), stanowią ok. 14 % ogółu turystów indywidualnych. Stąd też ankieta nie dostarcza żadnych danych do planowania pracy edukacyjnej w tej grupie wiekowej.

Można też przypuścić, że lokalizacja miejsca ankietowania miała pewien wpływ na cechy próbki, np. poprzez relatywnie mniejszy udział osób starszych wiekiem. Wobec szczupłości porównywalnych danych trudno stwierdzić, czy tak było w istocie. Badania ankietowe Fiszbacha (1986) dotyczyły prawie wyłącznie turystów indywidualnych, więc nie mogą być porównane, można nato-

Tabela I. Porównanie wybranych danych dotyczących ruchu turystycznego w PPN uzyskanych w roku 1987 i 1990.
Selected data about structure of tourist traffic in the Pieniny National Park obtained in 1987 and 1990.

	Sroka (1987)	Dąbrowski (1990)
Struktura wiekowa Distribution of age		
< 20	26.1%	42.3%
21–40	51.5%	47.6%
> 40	22.45%	8.3%
Wykształcenie (ukończone) Education (finished)		
podstawowe – primary	25%	28%
średnie – secondary	45%	45.6%
wyższe – university	29%	22%
Miejsce zamieszkania Residence		
duże miasto – big town	67%	60%
małe miasto – small town	24%	25%
wieś – country	9%	14%

miast porównać niektóre dane uzyskane przez studentów. Zestawiono je w tabeli I.

Najbardziej zmienną różnicą w przytoczonych danych jest znacznie większy odsetek ludzi w wieku powyżej 40lat w badaniach studenckich, kosztem najmłodszych kategorii wiekowych. Może to być potwierdzeniem tezy o modyfikującym wpływie miejsca badania, jak też efektem mniejszego zwracania uwagi na wycieczki zbiorowe, w których głównie uczestniczą młodzież.

WAŻNIEJSZE USTALENIA*Struktura demograficzno-społeczna*

Wśród zwiedzających PPN zdecydowanie dominują ludzie młodzi. Na 300 ankietowanych, 127 (42.3%) nie przekroczyło 21 lat życia, a w grupie do lat 31 mieści się ich aż 75%. Pod względem wykształcenia – 28% ukończyło, lub kończy,

boru zawierającego 10 pytań. Ponieważ jedno z nich było bardziej rozbudowane, maksymalna możliwa do uzyskania ilość punktów wynosiła 11. Pytania miały charakter elementarny, a dotyczyły takich kwestii jak: historia, powierzchnia, siedziba dyrekcji i regulamin PPN, gospodarka ochronna, topografia, rośliny i zwierzęta Pienin. Rozkład liczby uzyskanych punktów przedstawia tabela II.

Tabela II. Rozkład liczby punktów uzyskanych z testu wiadomości o Pienińskim Parku Narodowym.
Distribution of number of points obtained as a result test about the Pieniny National Park.

Liczba punktów Number of points	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Liczba ludzi Number of people	1	2	3	6	29	42	79	63	40	25	9	1
Średnia – Average = 6.37 $\sigma=1.75$												

szkołę podstawową, 4% ma wykształcenie zawodowe, 46% średnie, a 22% wyższe. W strukturze zawodowej 31.6% to uczniowie, 22.7% studenci, 29% pracownicy umysłowi, a 10.3% fizyczni. Pozostałe osoby bądź nie pracują (emeryci, bezrobotni), bądź nie ujawniły danych. Jest charakterystyczne, że nikt nie zadeklarował zawodu rolnika. Pod względem miejsca zamieszkania dominowały osoby z miast – 85%, w tym aż 45% z dużych aglomeracji.

Blisko połowa ankietowanych zadeklarowała przynależność do jakiejś organizacji związanej z ochroną środowiska, przy czym zdecydowanie przewodzi PTTK (37% ankietowanych), a na drugim miejscu plasuje się LOP (6.3%), nierzadko są to zresztą te same osoby.

Jak widać z przytoczonych danych, populacja zwiedzających PPN zdecydowanie różni się od populacji ludności kraju, przy czym w stosunku do wcześniejszych badań nie zaszły poważniejsze zmiany w tym zakresie. Nadal typowy turysta w Pieninach to człowiek młody, wykształcony, pochodzący z miasta, często poważnie zainteresowany turystyką, co manifestuje np. przynależnością do PTTK.

Wiadomości na temat PPN

Jak już wspomniano, poziom wiadomości na temat Pienin i PPN mierzono za pomocą testu wy-

Średnia ocena wynosiła 6.37, a odchylenie standardowe $\sigma=1.75$. Biorąc pod uwagę łatwość pytań, poziom wiedzy o Pieninach wśród turystów należy ocenić jako zaledwie dostateczny, przy czym największą trudność sprawiały pytania dotyczące przyrody.

Okazało się ponadto, że poziom wiadomości praktycznie nie zależy od wieku. Poza grupą najmłodszą, w której średnia wynosiła 6.02, pozostałe grupy wiekowe miały średnie wyrównane, odpowiednio: 6.48, 6.46, 6.42 i 6.20. Zależność od wykształcenia, chociaż oczywista, jest słaba. Najgorzej wypadły osoby mające wykształcenie zasadnicze – 5.41; dalej podstawowe – 6.25; średnie – 6.40; i wyższe – 6.66. należy zaznaczyć, że brano pod uwagę szkołę ukończoną, toteż większość osób kwalifikowanych jako posiadających wykształcenie podstawowe to młodzież szkół średnich. Natomiast wyraźna tendencja ujawnia się, gdy weźmiemy pod uwagę częstotliwość bytności w Pieninach. Obrazuje ją tabela III.

Powody skłaniające do odwiedzin PPN

W zadanym pytaniu ankietowani mogli wybrać trzy spośród siedmiu podanych motywów, lub wpisać własny, przy czym możliwe było uszeregowanie motywów według hierarchii ważności. Zdecydowanie największa liczba ankietowanych wskazała jako uzasadnienie swej wizyty krótkie

Tabela III. Przeciętna liczba punktów uzyskanych z testu zależności od liczby pobytów w PPN.
Average number of obtained points versus number of visits in the PPN.

Liczba pobytów Number of visits	Średnia liczba punktów Number of points (average)
jeden – one	5.9
dwa – two	6.4
kilka – a few	6.6
często – often	7.2
b. często – very often	7.0

stwierdzenie: „bo tutaj jest pięknie”. Powód ten dominował zarówno wśród motywów pierwszo- i drugoplanowych (odpowiednio 27% i 24% wskazań) jak i sumarycznie – 24% ogółu wskazań. Często wskazywano też na motyw „jeszcze nie byłem na Trzech Koronach” – 21% wskazań na pierwszym miejscu i 14% ogółem; oraz „lubię zdobywać szczyty” – 20% wskazań na pierwszym miejscu i 19% ogółem (drugie miejsce). Dość często wskazywano również na podobne „rekreacyjne” motywy: „lubię ruch na świeżym powietrzu” i „wędrowka to dobry relaks” – odpowiednio 17% i 14% ogółu wskazań. Natomiast tylko 6% ankietowanych podało zainteresowanie ochroną przyrody jako główną przyczynę swojej bytności w Parku, w przekroju ogólnym liczba ta wynosi 7%.

Biorąc pod uwagę ogólną liczbę wskazań, powód „estetyczny” dominuje również niemal we wszystkich grupach wykształcenia (z wyjątkiem zawodowego), a w przekroju kategorii wiekowych jedynie najmłodszy i najstarszy deklaruje częściej, że „lubię zdobywać szczyty” i „ruch na świeżym powietrzu”.

PPN w oczach zwiedzających

Kolejnych kilka pytań miało na celu ustalenie, co sądzą zwiedzający o PPN, zwłaszcza w kontekście edukacji środowiskowej. I tak pytano najpierw o źródła informacji na temat PPN. W odpowiedzi aż 41% respondentów wskazało szkołę, 24% tablice informacyjne Parku, a 13% książki, głównie przewodniki. Na kontakty z pracownikami PPN wskazało jedynie 5 osób, a dyrekcji (biura) Parku jako źródła informacji nie wymienił nikt.

Zdecydowanie negatywnie wypadła ocena zapotrzebowania w materiały informacyjne – 41% ankietowanych ocenia je jako niewystarczające, a 16% jako fatalne. Ocen dostatecznych jest 23%, dobrych 17%, a bardzo dobre stanowią margines.

Powyższe dane korespondują z ocenami roli PPN w propagowaniu ochrony przyrody, – 26% ankietowanych ocenia działalność Parku w tym zakresie jako skromną, a 39% stwierdza, że PPN zaznacza swą obecność głównie poprzez tablice na szlakach. Dużo do myślenia dają również poglądy na główne zadania pracowników Parku, które przedstawiają się następująco (w % ogółnej liczby wskazań):

- stała kontrola stanu przyrody; 26%
- wykonywanie zabiegów ochronnych; 19%
- uczenie zasad ochrony przyrody; 12%
- pilnowanie porządku; 11%
- naprawa szlaków; 10%
- prace naukowe; 9%
- prowadzenie gospodarki leśnej; 7%
- ściąganie kłusowników; 4%
- inne i brak odpowiedzi; 3%

Ujawniają one zasadniczo prawidłowy pogląd na hierarchię zadań Parku (faktycznie wykonywanych, a nie postulowanych), ale jest też znamienne, że blisko 2/3 respondentów nie wymieniło funkcji dydaktycznych wśród trzech najważniejszych powinności, jakie PPN faktycznie spełnia.

Z wyraźną krytyczną oceną istniejącej sytuacji idzie w parze deklarowane zapotrzebowanie na edukację środowiskową. Świadczy o tym fakt, że aż 69% ankietowanych zgłosiło gotowość wzięcia udziału w wycieczkach przyrodniczych po Pieninach, nawet gdyby wiązało się to z odpłatnością.

Zwiedzający mają świadomość, że utrzymanie PPN wymaga nakładów finansowych i w większości akceptują partycypowanie w tych wydatkach. Wynika to z odpowiedzi na pytanie o stosunek do ewentualnych opłat za wstęp na teren Parku. Zgadza się na nie ponad 68% ankietowanych, przy czym 32% zastrzega, że powinno to się wiązać ze świadczeniami PPN na rzecz zwiedzających, 19% ogranicza odpłatność do wycieczek zbiorowych, zaś 17% akceptuje je bez zastrzeżeń. Odsetek kategoriycznych przeciwników odpłatności wynosi 16%. Wyniki te świadczą o akceptacji

PPN jako dobra publicznego, mimo krytycyzmu co do praktycznych aspektów jego funkcjonowania. Taką tezę potwierdza również fakt, że w innym pytaniu – 65% respondentów zgodziło się ze stwierdzeniem, że PPN „dobrze służy przyrodzie i zwiedzającym” a dalsze 27% uważało, że „dobrze służy przyrodzie, ale mało dba o zwiedzających”. Opinie negujące sens istnienia Parku stanowiły margines.

WNIOSKI

Wyniki badań nie tylko przekonywująco uzasadniają potrzebę rozwinięcia przez PPN działalności edukacyjnej adresowanej do zwiedzających, lecz również dostarczają szeregu wskazówek, jak tę działalność programować.

Punktem wyjścia winna być przede wszystkim świadomość, że ludzie przybywają do Parku zasadniczo w szeroko rozumianych celach rekreacyjnych, dla przyjemności i dodatnich doznań emocjonalnych jakie daje obcowanie z pięknem przyrody podczas górskiej wędrowki, a nie z powziętym uprzednio zamiarem uczenia się. W pracy dydaktycznej trzeba to nastawienie respektować, a następnie wykorzystać poprzez dobór odpowiednio atrakcyjnych form kontaktu ze zwiedzającymi. Szczólnie godne polecenia są wycieczki z wykwalifikowanymi interpretatorami przyrody oraz zaaranżowanie ścieżek dydaktycznych (z wykorzystaniem istniejącej sieci szlaków) przystosowanych do samodzielnego, aktywnego zwiedzania. Widać przy tym wyraźnie, że inicjatywy tego typu mogłyby się w znacznej mierze samofinansować, a więc wymagają one bardziej inwencji, niż inwestycji.

Większość zwiedzających to ludzie młodzi, często przekorni i krytyczni ale chłonni i zaangażowani emocjonalnie. Praca z nimi wymaga bardzo umiejętnego podejścia. Trzeba wystrzegać się nadmiernego dydaktyzmu, moralizatorstwa i „naukowego” zadęcia, ale jednocześnie traktować młodzież poważnie, jak partnera we wspólnym zadaniu ochrony przyrody. Duże znaczenie ma tu postawa pracowników Parku, gdyż młodzież jest szczególnie wrażliwa na rozbieżność między deklaracjami a postępowaniem. Jeśli młodzi ludzie zetkną się z personelem właściwie przygotowa-

nym i zaangażowanym w swoją pracę, wówczas nie tylko wiele się nauczą, ale nabiorą pewności, że Park jest po to, aby chronić Pieniny właśnie dla nich. Duża część młodzieży zwiedza Pieniny w grupach zorganizowanych, co stwarza dwojakie możliwości – oddziaływania za pośrednictwem przewodników (których wiedza w zakresie ochrony przyrody winna być podstawową kwalifikacją) i dotarcia do grup w miejscach ich zamieszkania w okolicznych miejscowościach poprzez organizowanie popołudniowych, czy wieczornych imprez.

Niewątpliwie pilnej porawy wymaga zaopatrzenie w różnego rodzaju materiały informacyjne. W pewnej mierze nie obejdzie się przy tym bez zaangażowania środków ze strony PPN, ale sporo można też osiągnąć na drodze współpracy z podmiotami gospodarczymi – gdyż produkcja albumów, pocztówek, map, przeźroczy, kaset video, czy rozmaitych drobiazgów reklamujących PPN może być całkiem rentowna.

W znacznie większej mierze wysiłku organizacyjnego, niż finansowego, wymaga kształtowanie bardziej wyrazistego obrazu PPN jako instytucji, która powinna być bardziej widoczna, lepiej reklamowana i jednoznacznie kojarzona z zaangażowaniem w ochronę przyrody. Można to osiągnąć m. innymi poprzez współpracę ze środkami masowego przekazu, organizacjami społecznymi, biurami turystycznymi itd., oraz organizowanie różnego rodzaju imprez mających na celu wywarć wpływ na opinię publiczną.

* * *

Przedstawione wyżej uwagi dotyczą, zgodnie z zamierzeniem, relacji PPN – turyści, co jest niezwykle ważnym, ale tylko jednym z aspektów niezbędnej aktywności edukacyjnej. Dwa pozostałe tj. współpraca ze szkolnictwem wszystkich szczebli i działalność edukacyjna adresowana do lokalnej społeczności, wymagają odrębnego potraktowania.

LITERATURA

- Aldridge D. 1975. Principles of Countryside Interpretation and Interpretive Planning. Countryside Commission, Edinburgh.

- Bartyzel R., Salamon Z., Szyda E. 1981. Z problemów turystycznych w Pienińskim Parku Narodowym. — *Chrońmy Przyr.Ojcz.* 37(2):45–52.
- Bolland A. 1982. Ruch turystyczny w Pienińskim Parku Narodowym. (W: K.Zabierowski (red.), *Zachowanie walorów przyrodniczych a pojemność turystyczna górskich parków narodowych w Polsce.*) — *Studia Naturae Ser.A* 22:197–226.
- Dąbrowski P. 1989. Rola obszarów chronionych w edukacji środowiskowej. Materiały z Konferencji „Parki krajobrazowe szkołą ekologicznego myślenia i działania”, Kaziemierz Dolny, 1989. — *Mpis.*
- Dąbrowski P. 1990. Działalność polskich parków narodowych na polu edukacji środowiskowej. — *Chrońmy Przyr.Ojcz.* 46(2): 46–53.
- Fiszbach J. 1986. Wielkość i struktura ruchu turystycznego w Pienińskim Parku Narodowym. — *Mpis, PPN, Krościenko.*
- Kolbuszewski J. 1990. *Ochrona przyrody a kultura.* — PWN, Warszawa.
- Sobczyk M. 1991. *Statystyka.* — PWN, Warszawa.
- Sroka J. 1987. *Metody i środki stosowane w celu zapewnienia przestrzegania przepisów o ochronie przyrody w parkach narodowych.* — *Mpis, PPN, Krościenko.*

SUMMARY

The Pieniny National Park (PNP), however small, is one of the most attractive mountainous regions in Poland. A few hundred thousands of visitors come there every year. Additionally tourist traffic is concentrated mainly in the eastern part of the Park, being one of the factors of the great anthropogenic pressure.

Because of its high natural and cultural value the Pieniny National Park can play an important role in environmental education. Planning of educational activity needs, as the first step, collection

of data relative to natural and socio-economic conditions. In the contrary to relatively good knowledge of the PNP's nature, information about various aspects of tourist traffic is poor. Our investigation was carried out in order to obtain more data useful in environmental education planning. Over 900 visitors responded with questionnaires, out of which 300 accidentally chosen ones were processed, this was sufficient to obtain representative results:

1. Visitors are young (75% of population is less than 31 y. old), they come mainly from cities (85%), especially the big ones (45%).

Among them, 22% have university education, 23% are students and, 32% are pupils from secondary and primary schools;

2. The tourist knowledge about the Pieniny National Park is poor (see Tab.II), depending rather on frequency of visits in the Park (Tab.III) than on age or education;

3. The people were inquired as to the motives of their visits to the PNP. The most frequent responses were: “because here is beautiful” (24%), “I like climbing” (19%) etc. The response: “because I am interested in nature protection” was relatively rare (7%);

4. The visitors consider the supply of information materials and the National Park's efforts towards environmental education to be insufficient and demand more action in these fields;

5. The tourists are aware that PNP is a valuable part of national heritage which have to be supported by the society. Most of them (68%) agree that visitors should be charged for services provided by the Park.